MEZŐFALVA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV – **VÉLEMÉNYEZÉSI ANYAG**

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés *3*

2. Mezőfalva bemutatása *4*

3. Örökségünk *5*

4. Eltérő karakterű településrészek *12*
Újmajor intézményi magja köré telepített jobbágyfalu
Hagyományos beépítési jelleget követő terület I-III.
A hagyományostól eltérő jellegű, újabb beépítésű területek
Szőlőhegy

5. Ajánlások *18*
Újmajor intézményi magja köré telepített jobbágyfalu
Hagyományos beépítési jelleget követő terület I-III.
A hagyományostól eltérő jellegű, újabb beépítésű területek
Szőlőhegy
Kerítések
Ajtók, ablakok, egyéb részletek
Kertek

6. Jó példák *37*
Jó megújítások, épületbővítések
Jó új épületek
Cégérek, reklámhordozók
Kertek

7. Utcák, terek *42*
Utcafásítás
Utcakertek
Településkapuk

1

BEVEZETÉS

A Településképi Arculati Kézikönyv, településünk sajátos, egyedi arcát, megőrzésre leginkább méltó értékeit hivatott bemutatni.

A kézikönyv elsődleges célja, hogy lényegre törően, mindenki számára érthető módon mutassa be Mezőfalva építészeti arculatának meghatározó jellemzőit, épített és természeti környezetünk értékeit, valamint lakókörnyezetünkkel kapcsolatos elvárásokat, javaslatokat. Emellett célunk volt az is, hogy jó példák bemutatásával e kézikönyv segítséget nyújtson az építtetők és építészek számára abban, hogy esztétikus, települési közösségünk és magunk számára is egyaránt értékes épületeket alkossunk, amikor családunk és önmagunk számára otthont teremtünk.

Lakókörnyezetünk színvonala életünk minőségének egyik meghatározó összetevője és egyben mindnyájunk közös tükörképe. Ennek alakítása során elengedhetetlen, hogy házaink harmóniában éljenek egymással, együtt szépüljenek telkeink kertjével, utcáink, tereink, parkjaink közterületeivel, a minket körül ölelő mezőföldi tájjal.

E kézikönyv készítése során, lényeges szempont volt, hogy a szakemberek kikérjék az itt élő emberek véleményét, hiszen, mindannyian felelősek vagyunk azért, hogy hagyományos értékeink, régi és új épületeink, egyaránt hozzájáruljanak településünk arculatának harmonikus alakulásához.

Abban talán mindnyájan egyetértünk, hogy érdemes dolog szép házat építeni, hiszen

- a ház ugyan a miénk, de a szépség mindenkié,
- sok ház együtt pedig akkor szép, ha szerves egységet képez, s ezáltal egy tágabb értelmű közösség meglétére is utal.

Az otthonteremtés magunk és családunk számára, életünk fontos része. Az építkezés során azonban, környezetünkre is legyünk tekintettel. Ne akarjunk mindenképp túltenni másokon, ne akarjunk mindenképp és mindenben eltérni másoktól. Így is törekedhetünk és képesek lehetünk saját világunk megteremtésére. Jobb, ha az épületek kiegészítik és nem túl harsogják egymást. Így is építhetünk korszerű, minden igényt kielégítő, otthonunk befogadására alkalmas házat.

A Települési Arculati Kézikönyv megpróbál segíteni abban, hogy házunk tervezésénél elkerüljük a legjellemzőbb hibákat.

Forgassák, tanulmányozzák érdeklődéssel e kézikönyvet.

Márok Csaba

polgármester

MEZŐFALVA BEMUTATÁSA

Mezőfalva Nagyközség a Mezőföld délkeleti részén fekszik. Jó termőföldű és vízfolyásokkal is ellátott, földművelésre alkalmas terület.

„Utczái szélesek és fákkal vannak beültetve. A házak jó távolságra esnek egymástól, a tűz veszedelme miatt, s mindenik előtt egy kertecskét láthatni, a honnan a helység kellemesen lepi meg az utazót. Határának nagy része homokos, de jó rozsot terem; legelője bőven van; a folyó homokos térségek fákkal ültettek be.”

Fényes Elek: Magyarország Geographiai Szótára (1851)

Tegyük hozzá, hogy nemcsak „rozsot”, de búzát, kiváló kenyérgabonát termő vidék, hisz határát jellemzően, a Mezőföld legjobb minőségű mészlepedékes csernozjom talaja alkotja. A terület mérsékelten meleg, száraz, napfényben gazdag, csapadékban szegény vidék. A nyarak tartósak, melegek, mérsékelten forróak, a telek mérsékelten hidegek.

Mezőfalva lakóinak száma 4700 fő. A településen családi napközi, óvoda, általános iskola, könyvtár és művelődési ház, valamint az egészségházban felnőtt és gyermekorvos, fogorvos, védőnői szolgálat és gyógyszertár egyaránt működik. Mezőfalva vezetékes vízzel, gázzal, szennyvízcsatornával ellátott összkomfortos település.

Elsődleges jövedelemforrást helyben a mezőgazdaság jelent, de vannak helyi termelő vállalkozások, és a közeli Dunaújvárosban is számos munkahely biztosított.

A település elsődleges táji adottságát a Mezőföldet jellemző alacsony dombok és a közöttük húzódó völgyek jelentik. A táj képét elsősorban a Duna egykori hordalékán kialakult jó minőségű szántókon termesztett növénykultúrák egymás mellettiségéből adódó mozaikosság jellemzi, karakterét pedig az ideiglenes vízfolyások mentén és a mélyebb fekvésű területeken megmaradt rétek és nádasok, fűzligeterdő-foltok, az utak és a szántók mentén szórványosan előforduló fasorok, erdősávok, valamint – elsősorban a délkeleti és az északi határrészekben – a kisebb-nagyobb erdőterületek adják.

Mezőfalván két országos mellékút keresztezi egymást. A 6219 j. út Székesfehérvár és Dunaföldvár közötti kapcsolatot biztosítja, a 6228 j. út Dunaújvárost és Sárbogárdot köti össze. A település közigazgatási területét vasútvonal is érinti, de a belterülettől való távolsága miatt szerepe a falu mindennapi életében nem jelentős.

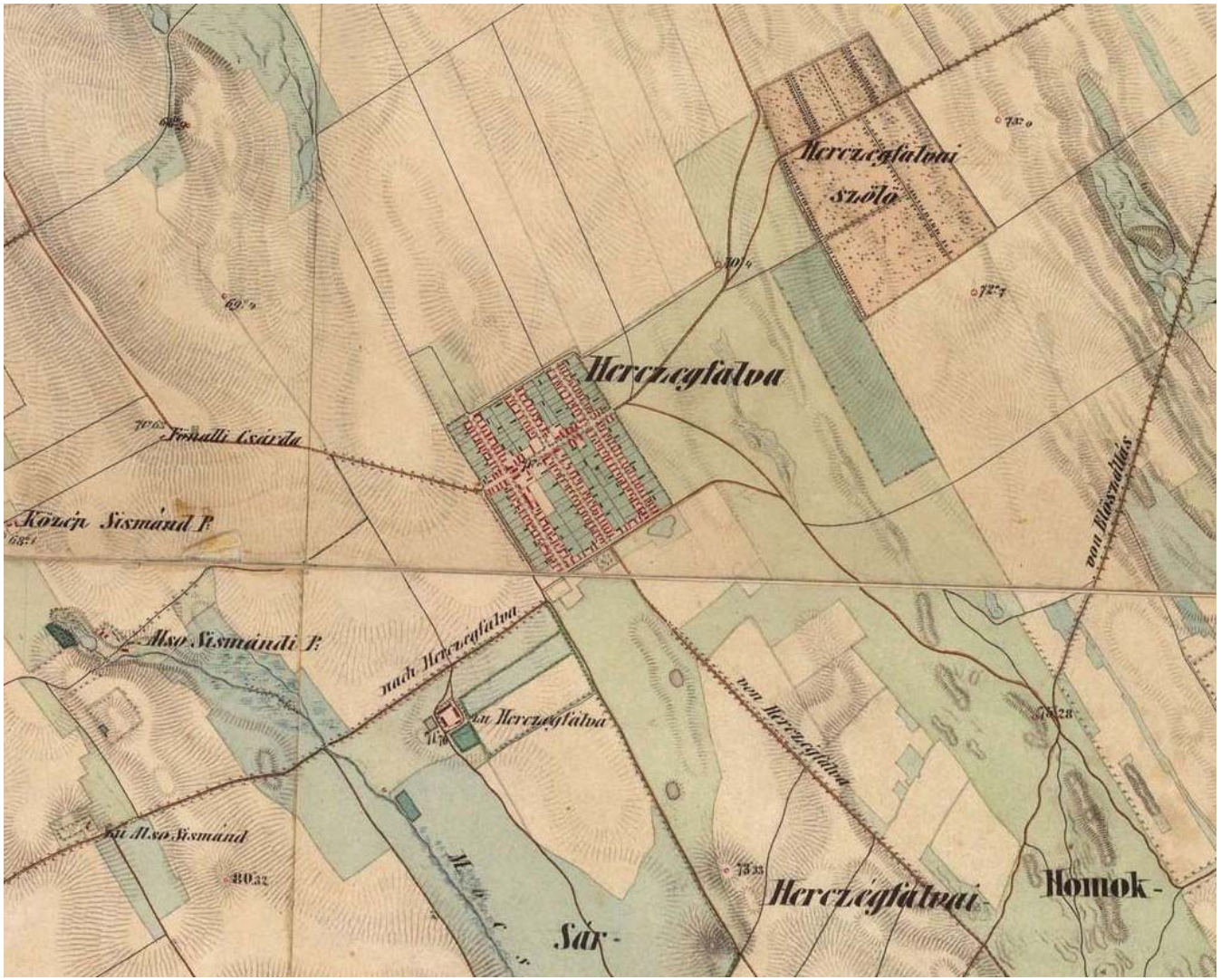
A Sárbogárdi út a falu tájképi szempontból legértékesebb területén halad keresztül. A Mocsár patak völgyének karakterét az út enyhén kanyargós, terepre illesztett nyomvonalvezetése, a patak menti fűzligetekkel tarkított gyepes-nádas területek, az erdősülő Banksismánd, az enyhe hajlású domboldalra felkúszó szántók és a település sziluettje adja.

A Dunaújváros felől érkezőket a falu keleti szélén lévő gyepterület látványa fogadja. A vonzó tájkép az utat kísérő jegenyesor oszlopos fái, a közöttük fel-felbukkanó nagy kiterjedésű gyep, és a hátteret adó falu együttes látványának eredménye, amelyet gyakran mozgalmassá tesznek a legelő állatok (lovak, juhok), a gyepen áthaladó lovasok. A látóhatárt déli irányban az erdő szabálytalan szegélye zárja.

A Dunaföldvári utat távolabb mindkét oldalról erdő szegélyezi, s az arról érkezőt hiányos, de még karakteres jegenyesor vezeti a faluba.

A Székesfehérvári út falutól távolabbi szakaszán kellemes látvány tárul az utazó szeme elé. A Nagysismádnál magaslaton vezetett út panorámájának előterét a mélyebben lévő, fákkal, bokrokkal szegélyezett művelt szántóterületek, középterét a falu látképe, hátterét a Mezőföld Dunaújvárosig tartó, enyhén hullámos felszíne adja.

3

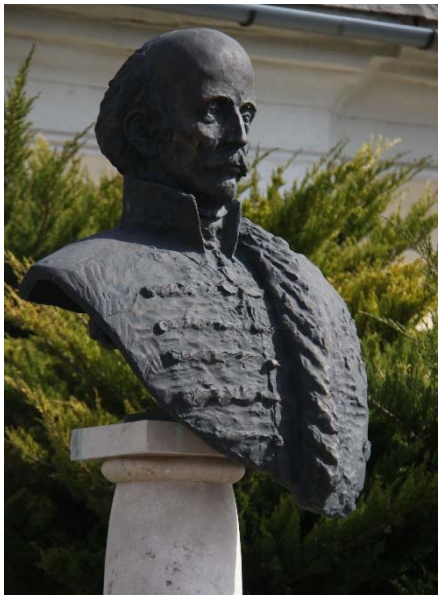
ÖRÖKSÉGÜNK

Az első ismert régészeti leletek, az őskorból származnak. Számos kisebb-nagyobb bronzkori település nyomai lelhetők fel Mezőfalva területén, de kelta településnyomok is ismertek a késő-vaskorból. A rómaiak, már az i.sz. 50-es években megjelennek a vidéken, és az I. század végére kiépül a dunai limes (közeli Intercisa (Dunaújváros). A község határát É-D-i irányban átszelő Mocsár (Forrás)-patak völgye mentén, több kilométeren keresztül figyelhetők meg római településnyomok, sok esetben kőépületek maradványai, valamint hasonló leletanyagok találhatók a belterülettől északra lévő Naplás-tó környékén. A népvándorlás korából Mezőfalva határában két avar temetőről is vannak adataink. Ezen kívül a község határában avar kori településnyomokat is ismerünk.

A magyar honfoglalást követően Géza fejedelem besenyőket telepített le ezen a vidéken és ebben az időben épülhetett a bolondvári részen a földvár. A földvár területéről, honfoglalás kori leletek kerültek elő, a vár mellett pedig X. századi sírokat tártak fel. Újabb források, illetve felszínre került régészeti leletek szerint azonban, valószínűsíthető, hogy jóval korábbi – bronzkori – földet művelő közösségek, ugyanúgy lakták, e térséget.

A tatárjárás elpusztítja a terület lakosságának nagy részét. A földvár is ebben az időben néptelenedik el, majd a XIV. század első felében itt alakul ki a betelepített kunok egyik szállásterülete. A XV. században, a kereszténység felvétele után több helyen építettek templomot, közülük az egyik a Mezőfalvával azonosítható Újszállás. Ebben az időben, folyamatosan lakott volt a terület, majd az itt lakók települései, a török korban elpusztulnak. A XVI-XVII. században délről betelepült rácok lakták Mezőföldet, a dűlőnevek még ma is őrzik emléküket (Naplás, Hurka, Berda).

1659-től Mezőföld nagy része a Zirci Apátság birtoka lett, ennek egy részét alkotta a mai Mezőfalva területe. A térség tudatos fejlesztését, a birtokrendszer megszervezését 1766-tól kezdték meg. 1786-87 között az uradalmon belüli központi fekvése miatt Újmajorban épült meg a térség jobbágylakosságát szolgáló katolikus templom. A templom mellett plébániahivatal, majd iskola is létesült. A XIX. század elején az intenzív mezőgazdasági művelésre való áttéréshez több földművesre volt szükség, így 1812-ben Dréta Antal zirci apát József királyi herceg közbenjárásával Hercegfalva néven új, szabályos utca rendszerű jobbágyfalut telepített a térségbe, melynek helyeként természetes módon esett a választás Újmajor térségére.

A szabályos hálós rendszerben kiosztott telkek, a terület domborzati viszonyait követő széles, fasoros utcákra szerveződtek. Az azonos méretű telkek beépítési módja, a közterületek és magánkertek használata szigorú szabályozási rendet követett. A letelepített emberek kétharmad része sváb, a lakosság többi része magyar, szláv és tót származású volt. A jobbágyfaluhoz hasonló rendszerben alakították ki az 1830-as évektől kimért szőlőhegyet, a „Hercegfalvai szőlő”-ket.

Az 1848-as szabadságharc leverése után, a nagyszámú német többség miatt kapott a település kiemelt szerepet az újra szerveződő közigazgatási rendszerben. A település 1850 és 1854 között járási székhelyként működött. Hercegfalva járáshoz tartozott ezen időszakban 4 mezőváros, valamint 9 falu, összesen 13 település.

Az I. világháború alatt, a faluból 1241 férfit vittek el frontszolgálatra, majd azt követően, sok ember vándorolt ki a térségből Amerikába (csak Hercegfalváról 50 család). Az amerikai menekültek egy részének visszaköltözése miatt (39 fő) Mezőfalván új falurészt parcelláztak.

A két világháború között, a 20-as évektől a faluban fellendült a gazdaság, amely a társadalmi élet megélénkülését vonta maga után. E téren, Hercegfalva a környék lakosságát is összefogta, dalárda, gazda-kör, iparos-kör és egyebek alakultak.

A II. világháborúban hadműveleti terület volt Mezőföld ezen része. A háborút követően 400 szovjet katonát temettek el Mezőfalván. 1946 májusában a térségből több ezer német lakost – Mezőfalváról 1300 embert – telepítettek ki Németországba. Ugyanakkor, 1948 októberétől a felvidékről és különböző Heves-megyei községekből telepítettek be családokat. Mintegy 1200 ember kezdte itt újra az életét.

1951-ben, a település helységnevét Herczegfalváról Mezőfalvára változtatták.

Az 50-es években megindult a termelőszövetkezetek szervezése. Az 1961-ben létrehozott Mezőfalvi Állami Gazdaság (gabona génbank), majd később magánkézbe került ZRt, még ma is a mezőgazdasági kutatás egyik ismert központja.

1961-ben kiépül a Mezőfalvát Dunaújvárossal összekötő út.

1954 és 1990 között a mezőgazdasági termelés fellendül, de már a 70-es évektől egyre többen Dunaújváros üzemeiben dolgoznak.

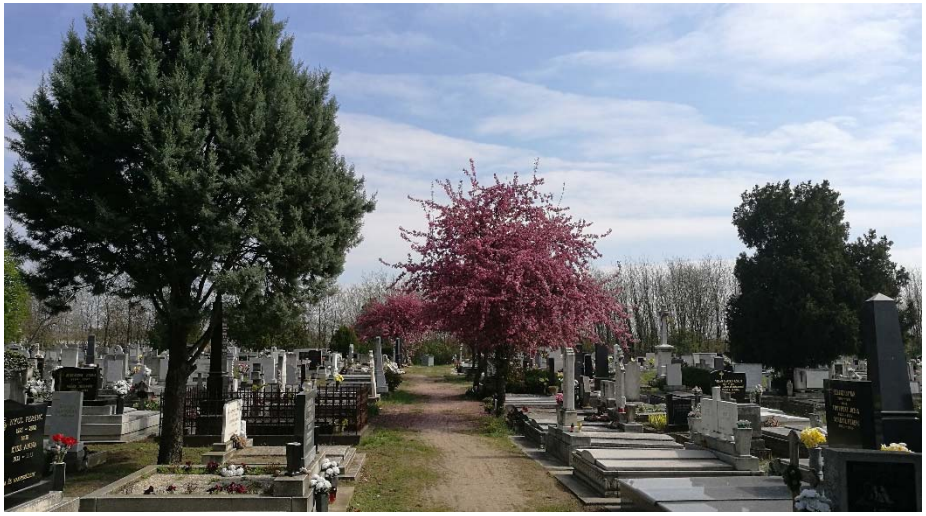

A XXI. század elején, a mezőgazdasági átszervezések után, ha nehezen is, de mégiscsak megindult a birtokkoncentráció, a családi gazdaságok kialakulása. Mindemellett, a korábban jelentősebb dunaújvárosi üzemek részleges stabilizálódása és újabb nagyüzemek letelepülése nyomán, Mezőfalván is megnőtt a Dunaújvárosban dolgozók aránya.

A település intézményi ellátása folyamatosan fejlődik, az intézményeket befogadó épületeket bővítik és korszerűsítik. Magas építészeti minőségben megújult az általános iskola (2010.), bővítették a művelődési házat, korszerűsítették az egészségügyi épületeket befejezés előtt áll a Magyarok Nagyasszonya plébániatemplom felújítása, indul az óvoda bővítése.

A térségben működő Mikulás Földje programon belül - melynek célja, hogy az egyes települések közös arculat kialakítása által megerősödve jelenjenek meg a turisztikai piacon – a település, a Mezőfalvi Napok, szüreti mulatságok keretében, a családok egészét szólítja meg, mint célközönséget.

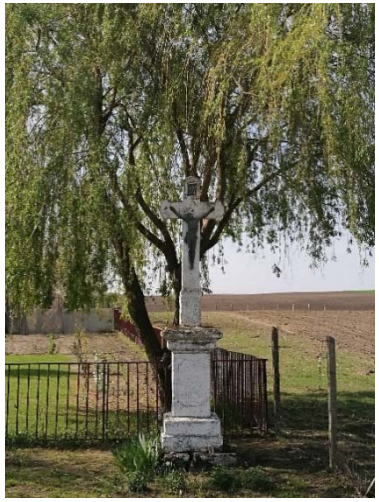

Temető

A múlt bensőséges emlékeinek, az emberi kapcsolatok örökségének tere a temető. Mezőfalva temetője szépen gondozott, az új síremlékek mellett a régi sírokra, kőkeresztekre és azok környezetére is gondot fordítanak. A fő gyalogos tengely kettős vadgesztenye fasora nemcsak árnyékot ad, de méltóságot és megnyugvást is sugároz. A változatos formavilágú és anyaghasználatú síremlékek látványát a nagyobb termetű örökzöldek és a virágzó, kis lombkoronájú fák varázsolják harmonikussá. Az utak mentén elhelyezett padok a pihenés mellett a személyes kapcsolatok ápolására is lehetőséget nyújtanak.

Táj

Mezőfalva alföldi település, síkvidéki jellege miatt nagy szerepe van a kedvező mikrodomborzati adottságoknak. A környező terepszint fölé akár csak néhány méterrel emelkedő magaslatokon is jelentősen kitágul a látóhatár, míg a szemünk magasságánál nagyobb tereptárgyak, növények, épületek erőteljesen korlátozzák azt. A táj képét elsősorban a nagytáblás növénytermesztés határozza meg, emiatt minden évszakban, de tavasztól őszig akár hétről hétre is, más-más látványt nyújt. A virágzó repce élénk sárgája, a növekvő kukorica harsogó zöldje és az érett búzatáblák aranyló barnája mozgalmassá, a közöttük húzódó erdőterületek, a vízfolyások menti védett gyepterületek mozaikossá teszik a tájat. Az út mentén megmaradt fasorok, kőkeresztek, a Szőlőhegy pincéi itt élt elődeinktől kapott emlékek, a Mocsár-patak melletti földvár (Bolondvár) pedig a térség bronzkori lakóinak hagyatéka.

Mezőfalva

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

ÚJMAJOR INTÉZMÉNYI MAGJA KÖRÉ TELEPÍTETT JOBBÁGYFALU

1786-87 között az uradalmon belüli központi fekvése miatt Újmajorban épült meg a térség jobbágylakosságát szolgáló katolikus templom. A templom mellett plébániahivatal, majd iskola is létesült.

A XIX. század elején az intenzív mezőgazdasági művelésre való áttéréshez több földművesre volt szükség, így 1812-ben Dréta Antal zirci apát József királyi herceg közbenjárásával Hercegfalva néven új, szabályos utca és telekrendszerű jobbágyfalut telepített a térségbe.

A jobbágyfalu telepítésének helyeként természetes módon esett a választás Újmajor térségére.

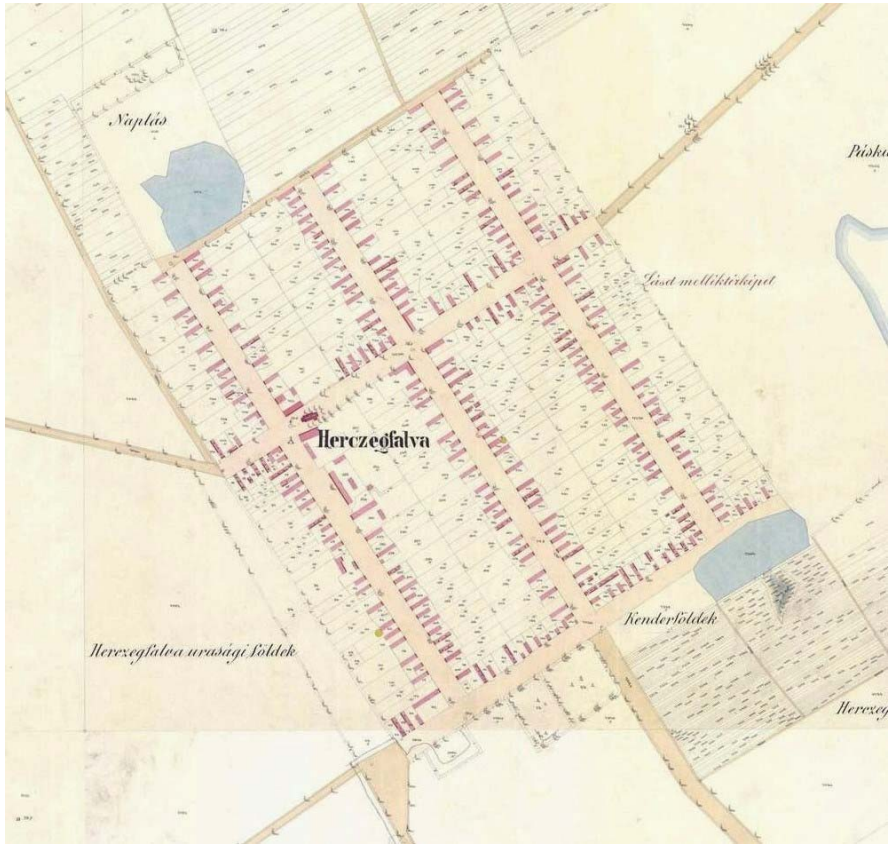
A szabályos hálós rendszerben kiosztott telkek, a terület domborzati viszonyait követő széles, fasoros utcákra szerveződtek. Az azonos méretű telkek beépítési módja, a közterületek és magánkertek használata szigorú szabályozási rendet követett.

A területet meghatározó településkori utcahálózat és a korabeli telekstruktúra, szinte eredeti állapotában maradt fenn a mai napig. Az utcákat határoló térfalak beépítési ritmusa, őrzi az eredeti hagyományokat. A településkori utcahálózat, magába olvasztotta, az akkor már meglévő és azóta épült közintézményeket is.

A súlyponti helyet elfoglaló közösségi intézményeket magába fogadó terület folyamatosan bővült, követve a növekvő népesség igényeit s ez a térség alkotja még ma is a település központját. A településközpont szerves részét képezik, a közösségi találkozásoknak ugyanúgy teret adó, parkosított közterületek.

A mai településközpont, bár térben kiterjedt módon, de szerves egységet alkot a korábbi jobbágyfalu településmagjával. Nem jött létre új, elkülönülő intézmények csoportja a településben.

A közösségi funkciót hordozó épületek, közintézmények, jellemzően még ma is, a közel K-NY-i irányú József nádor utca központi térségében, valamint a rá merőleges Kinizsi utca templomtól délre eső, a parókiához közvetlenül kapcsolódó központi szakaszán találhatóak.

Az 1837-ben neobarokk stílusban jelentősen átépített és kibővített templom, melynek korhű megújítása befejezéséhez közeledik, s az időközben többször átalakított, bővített, s legújabb bővítése nyomán korunk építészetének értékes alkotását képviselő iskola, ma is a két legjelentősebb épülete és egyben fő központképző eleme a településnek. Ugyanakkor, e két épület, mint minden más épülettől szükségszerűen elkülönülő identitás, karakterében nem, legfeljebb építészeti minőségében válhat mértékadóvá környezete építészeti alakításában.

A központ további közöséget szolgáló épületek esetében a hagyományőrző formavilág mikéntje, ugyanúgy nem függetleníthető, az adott épület belső tartalmától, alapvető funkciójától. E téren, két jellegzetes épülettípust különböztethetünk meg:

- a közfunkciók magasabbrendűségét tükröző, széles, nyugodt, kiegyensúlyozott tömeggel és homlokzattal megtartott földszintes, de méretrendjében a lakókörnyezetet meghaladó középületek (mint az óvoda, kultúrház, a valamikori tanácsháza, vagy a részlegesen átalakított jelenlegi községháza), valamint,
- a lakóházak formavilágától kevésbé különböző, de mégiscsak önálló jelleget hordozó múltat őrző, ma is értéket képviselő egykori kereskedő és iparos házak.

Fentiekben leírtakból következő módon, az egységes közterületi rendbe illeszkedő épületek – utcaszakaszonként hasonló, de összességükben, eltérő építészeti karakter típusokat alkotnak. Ezeknek az eltéréseknek a megjelenítése, az arculatképi követelmények rögzítése során feltétlenül javasolt.

Az egykori telepített jobbágyfalu közel É-D-i három utcája mentén, jellemzően, ma is lakóházak sora húzódik.

E területen még ma is meghatározó az utcára merőleges hagyományosan nyeregtetős hosszú házas beépítés. Az utcák mindegyikében érzékelhető a jobb, vagy rosszabb műszaki állapotban – teljes egészében, vagy jellemző részleteiben – de eredeti formában megtartott/megmaradt épületek jelenléte. Az eredetileg hosszú tornácos elrendezést még ma is tükrözik a tetőformák (a tornác szélességében kisebb hajlásszöggel kialakított tetősáv), még akkor is, ha időközben a tornácok részben, vagy egészében zárttá váltak. Az újabb kori – sátortetős, esetenként oromfalas, de tetőtérbeépítéses, ebből fakadóan nagyobb tömegű, a legritkább esetben pedig emeletes lakóépületek – foghíj jellegű beépítésekként, még ma is idegennek hatnak az egykori volt jobbágyfalu területén.

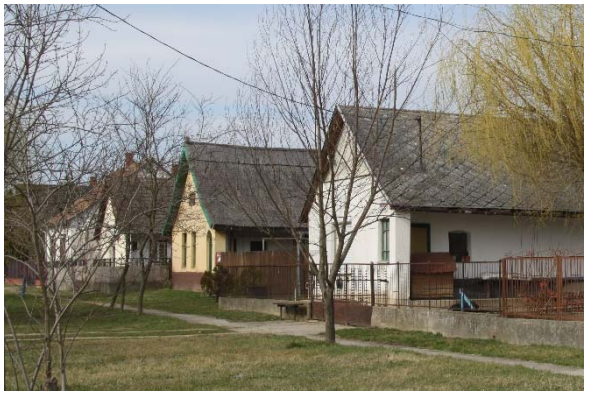
A jellemzően lakóházakkal beépített É-D-i utcaszakaszokat az építészeti követelmények rögzítése során, egységesen javasoljuk kezelni.

Az utcaszakaszonként változó mértékben átépült épületek ellenére, a meghatározó településszerkezet, utca és portarend, a jellemzően hagyományos beépítési mód és épülettömeg, a fennmaradt értékes épületrészletek összességében jelentős település- és kultúrtörténeti értéket képviselnek ma is.

Fentiekhez képest, szinte másodlagos jelentőségűnek tűnik egyes szélső teleksorok utólagos megosztása és a Fő utcától délre eső két tömbben történt új utcanyitás.

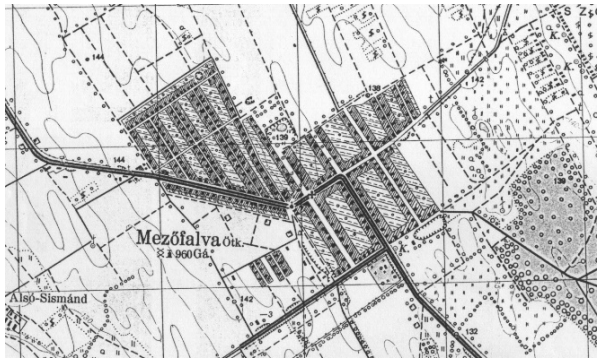

HAGYOMÁNYOS BEÉPÍTÉSI JELLEGET KÖVETŐ TERÜLET I-III.

A hagyományos beépítést és formavilágot őrző három terület településszerkezetben elfoglalt helyét, kiterjedését / méretét, beépítésének összetettségét tekintve, jelentősen eltér egymástól, de jól látszik, hogy a telepí-téskori falu hagyományos értékrendje, térben és időben kiterjedt módon tovább él. A tömeg-formálás rendje, a formakincs, amelyből e területek táplálkoznak, ugyanaz.

Katonai topográfiai térkép - 1941

Katonai topográfiai térkép - 1951

Hagyományos beépítési jelleget követő terület I.

A fentiek közül, a legnagyobb kiterjedésű egységes utca és telekrendet hordozó településrész, a Fehérvári útról északra nyíló utcák mentén helyezkedik el oly módon, hogy kezdetben a három belső utca mindkét oldala, illetve a további két szélső utcának, csak a belső oldala került beépítésre. Az utcák szélesek, a telkek nagyok, de közel sem érik el a telepített jobbágy falú közterületeinek és telkeinek méretét, bár a telekszélességek közel azonosak, az ott találhatókkal.

Az utcákban egyaránt találhatók utcára merőleges nyeregtetős, illetve az utcával párhuzamosan befordított, szintén nyeregtetős, de nem zártsorú, a telekre hátra nyúló épületszárnnyal is rendelkező épületeket. Az egyes utcaszakaszok, hol egységesen oromfalas jelleggel, hol egységesen utcával párhuzamos épületekkel épültek be, de találunk olyan utcaszakaszokat is, ahol mindkét épülettípus egyaránt megtalálható. Az épületek azonban, minden esetben (néhány utólagos foghíjbeépítéstől eltekintve) tömegrendjükben, építészeti kialakításukban, anyag-használatukban, részletképzésükben egymással összhangban állnak, s e belső azonos rend által, harmonikus utcaképet eredményeznek.

A régi épületek, számos értékes és hagyományos részletet őriznek még, mint például a díszített deszkaoromzatok és fa nyílászárók.

Hagyományos beépítési jelleget követő terület II.

A terület, első két utcájának nyitásakor, közvetlenül még nem csatlakozott a telepített jobbágyfalu beépített részéhez. A telepítés, ugyanakkor egyértelműen, a Fehérvári úttól délre eső tanyás térség későbbi, folyamatos birtokbavételének kezdetét jelzi.

Az újonnan nyitott utcák eredetileg itt is valószínűleg 20 m szélességűek voltak, de időközben megindult az előkertek közterületből való leválasztásának folyamata, s az utcai fasorok látványát, az előkertek növényzete pótolja.

Az utcákban jellemző az egységesen oromfalas, eredetileg tornácos beépítés. Bár e területen ma már deszkaoromzatos homlokzati kialakítást nem találhatunk, az azok korábbi meglétére utaló homlokzati párkányjelölések még tovább élnek. Az ablakok, még a megújított épületeken is, jellemzően álló téglány arányúak és fából készültek.

Hagyományos beépítési jelleget követő terület III.

A terület – összesen két utca – közvetlenül csatlakozik a telepített jobbágyfaluhoz. Talán, ez a terület jött létre legrégebben, a jobbágyfalu alapítását követő területbővítések közül.

Az utcák 16,0 méter szélesek, a korabeli osztásoknál keskenyebbek, de a telkek mérete, telekszélességtől függően, így is 1000 nm körüli. A korabeli házak, közvetlenül az utcai homlokvonalon állnak.

A terület hagyományőrző, jellemzően oromfalas beépítése, összességében még ma is értéket képvisel, bár több új, az utcakép harmóniáját részlegesen megbontó, a hagyományosnál nagyobb tömegű épület ékelődik ma már a régi házak közé. A házak műszaki állapota ugyan vegyesnek, mondható, de többségében folyamatos a hagyományőrzésre törekvő karbantartás.

A régi épületek, néhány esetben még őrzik az értékes és hagyományos részleteket (díszített deszkaoromzat, fa nyílászárók, betoncserép), de leginkább, csak azok valamikori meglétére utalnak már.

A HAGYOMÁNYOSTÓL ELTÉRŐ JELLEGŰ, ÚJABB BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

A hagyományostól eltérő jellegű újabb beépítésű területek keletkezési módjuk, valamint településszerkezetben elfoglalt helyük szerint, eltérnek egymástól.

Elsőként, az alapításkori falu nyugati oldalán, a korábbi tulajdonviszonyokat követő, meglévő dűlőutakra szerveződő lakóterületek kialakulása kezdődött meg. E területen, az egyes tömbökön belüli telekosztás és a telkek beépítése időben elhúzódó módon ment végbe. A telkek mérete tömbönként eltérő. Eleinte, még szokatlanul nagy telkek kerültek kialakításra, majd a telkek mérete fokozatosan csökkenő tendenciát mutatott.

Ezt követően, az alapításkori falu nyugati oldalán, szabályos rendben, az É-D-i irányban vezetett szélesebb gyűjtőútról, új lakóutcákat nyitottak, amelyekre az akkori szokásoknál valamivel nagyobb, telkeket osztottak. Az új falurészben a korábbinál kissé zártabb utcakép a jellemző, a beépítési sűrűség is nagyobb, a telekhasználat módja, az időközben megváltozott életformához igazodó. E terület, a lakásépítési igényeknek megfelelően folyamatosan terjedt tovább déli irányban.

Fentiekkel egy időben, helyenként megtörtént a telepített jobbágyfalu nagyméretű telkeinek mélységében való megosztása, részben annak szélső területein, részben egyes tömbbelsőkben és az új utcák mentén kialakultak azok a másodlagos beépítések, amelyek valójában, nem sokat változtattak a telepített jobbágyfalú meghatározó rendjén.

Legkésőbb alakultak ki, az egy-egy korábban egyoldali beépítésű utca (valójában sor) túlsó oldalának beépítésével létrejött új házsorok.

A fentiek szerint kialakult területeken, az utcák általában szélesek. A közterületek mindenütt gondozottak, a keresztszelvényi lehetőségek függvényében fák, bokrok, virágok szegélyezik az utakat. Az itt élők környezetük iránti szeretetét tükrözik a házak, kertek ápoltsága.

A korábbi hagyományokat követve, néhány többlakásos társasház kivételével, továbbra is egységesen oldalhatáron álló az épületek elhelyezése. A házak építészeti kialakítása azonban, kevésbé egységes képet mutat. Mint mindenütt az országban, itt is megtalálhatóak egy átmeneti kor építészetének sokféleségét tükröző épületek.

A hagyományos beépítéshez magasságával, a tetők hajlászögével, még leginkább illeszkedő sátortetős kockaházak többsége mellett, megjelennek, az oromfalas, de tetőtéri beépítésük miatt nagyobb tömegű, illetve esetenként az utcával párhuzamos kialakítású szélesebb, így nagyobb tetőfelületet mutató épületek. Kevésbé jellemző, de néhány emeletes családiházat is találunk elszórtan az utcákban. Az elkülönülten megjelenő társasházak is legfeljebb egyemeletesek és magastetős kialakításúak.

A sokféleség, az időben elhúzódó módon beépült utcákra jellemző. A közel egyidőben beépült utcaszakaszok, kedvezően egységes képet mutatnak.

A településképi követelmények meghatározása során, fenti területeket, általános besorolású területként javasoljuk kezelni.

SZŐLŐHEGY

A jobbágyfaluhoz tartozó módon, az 1830-as évektől kezdték meg a Szőlőhegy kialakítását, a „Hercegfalvai szőlő”-k kimérését.

A szőlőhegy, mai fogalmaink (építési jogrendünk) szerint, nem beépítésre szánt, mezőgazdasági kertes terület. Ugyanakkor, a területen egyre nő a helyben lakók száma, a telkek művelési módja megváltozott. Ritkán, előfordulnak még művelt szőlők és gyümölcsösök, vagy a hagyományos telekrendet még megtartó keskeny – lucernával bevetett – sávok. Találunk azonban összeszántott, esetenként sávosan művelt egyéb területeket is. Nem kevés, a teljesen parlagon heverő földterület.

Ugyanakkor a Szőlőhegy, minden változása ellenére, még ma is a település kultúrtörténeti értékeinek részét képezi. Tagadhatatlan azonban, hogy a még 10 évvel ezelőtt is az építészettörténeti (épületszerkezeti történeti) értékek tárházának számító területen az akkori értékek – boltozott pincék, az épületek paticsfalai, a pinceépületek (présházak) borított ajtószárnyai, míves, napsugaras motívummal díszített deszka oromzatok – ma már, szinte csak nyomaiban lelhetők fel a területen.

Egyes utcaszakaszok beépítési módja azonban még változatlanul fennmaradt, néhány magányos épületet gondos kezek őríznek. A volt „pincék” lakóépületként való használata, több kisebb átalakítást is eredményezett. Az épületek tömegrendje, befoglaló mérete, alapvető szerkezete azonban, jellemzően megmaradt eredeti formájában.

A megtartott és láhatóan még az eredeti funkcióhoz közel álló módon használt épületeket azonban korszerűsíteni kellett. Az állagmegóvás érdekében, az eredeti tömeg és nyílászárók megtartása mellett is, meg kellett oldani a csapadékvíz megfelelő elvezetését, amely legtöbb esetben együtt járt a betoncserép eltávolításával, beleértve a gerincet fedő és azt lezáró, igen míves kialakítású idomcserepeket is.

Előzetesen javasolt, a korábban védett pince épületek (présházak) közül, csupán néhány – jól karbantartott, értékes hagyományőrző – épület egyedi védelmének fenntartása. A továbbiakban, a településképi követelmények keretei között javasolt, a hagyományos és egységes tömegrend, utcaképi ritmus megtartásának biztosítása.

AJÁNLÁSOK

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlásainkat, a településben található jellegzetesen eltérő karaktert (sajátságokat) hordozó területekre külön-külön, az ott található és követésre méltó valóságos és nem általános példákra hagyatkozva igyekeztünk megtenni.

Ha jól megfigyeljük a fényképeken bemutatott – a településképet meghatározó egész, vagy rész elemeket – helyszíneket, netán a valóságban is, vagy csak képzeletben végig járjuk azokat, a jó példák feltárulnak szemünk előtt.

Az ajánlások térben és időben, mindig a tágabb környezetből lebontva haladnak a részletek felé. Először az utcakép, a térfal beépítési ritmusa más nyelven az épületek „telepítése”, vagyis azok telken való elhelyezése (beépítése módja), majd a tömegalakítás (tetőformák, homlokzat és gerincmagasság) kerül leírásra. S ahogyan a valóságban (az utcán szemlélődve) sem tudjuk a jó épületet saját részleteitől elkülönítve értékelni, a felsorakoztatott fényképek is, sokszor ugyanannak az épületnek az ajtó és ablak, vagy egyéb részleteit is megmutatják. Így, a leírásban és ajánlásokban is óhatatlanul el kell, hogy jussunk a részletekig még akkor is, ha azok esetleg más fejezeteknek is tartalmi részét képezik.

Az ajánlások elsődlegesen a jó példákra épülnek és kerülik a hibák pellengérre állítását.

Ha jól végeztük munkánkat, akkor – reményeink szerint – e kézikönyv forgatása közben, mindenki úgy érzi majd, hogy igen, mindezt nap, mint nap látom, sőt valahol a lelkem mélyén érzem, hiszen itt születtem, itt nőttem fel, vagy legalább is itt élek, s ez tényleg Mezőfalva. Ezért jogos és elvárható, hogy a jövőben is e helyi értékekre alapozva alakítsuk környezetünket, szépítsük közterületeinket. E múltban gyökeredző, de mindig megújulni képes helyi értékek tudatos ismeretében, a jövő számára is értéket teremtve – korszerűen, de még inkább, időt álló módon – kell, hogy formáljuk az otthonunkat befogadó épületeket, s mind tágabb környezetünket, jó érzést keltve ez által településünk közösségében.

Intézmények

A középületek közül, hagyományőrző jellegével kitűnik a helyi védelem alatt álló óvoda. Egységes nyílásrendje még akkor is vonzó és szép, ha a vakolat hímek, már rég eltűntek róla.

Eredeti tömegének megtartásával, a kultúrház is értéket képvisel. Ablak-ajtó ritmusa részben már megváltozott ugyan, de az új nyílászárók is fából készültek. A ház azonban még sok érdekes és megtartandó egyéb részletet hordoz. Nézzük, csak a lezáró véghomlokzat tégladíszítésű kialakítását! A felújítás éve olvasható a két ikernyílás között.

Ilyen jellegű véghomlokzat bár egyszerűbb megoldásokkal, lakóházakon is fellelhető még a településen.

TELEPÍTETT JOBBÁGYFALU

Általános karakterképző elemek

Az alapított jobbágyfalu területén, a szabályos hálós utcarend – a templom és parókia kivételével – egyként befogadta az intézményeket, a kereskedő és iparos házakat, valamint a lakóházakat is. Legfeljebb külön-külön utcaszakaszon találhatjuk őket, s többé, vagy kevésbé eltérő telekszélességgel, tömegrenddel hívják fel magukra figyelmünket. Formavilágúk, díszítő elemeik is hasonlóak, legfeljebb dúsabb, vagy egyszerűbb a nyelvezetük.

A lakóépületek, egységesen utcára merőleges nyeregtetővel kerültek kialakításra, az ettől eltérő funkciójú épületek ugyancsak nyeregtetős kialakításúak, de utcával párhuzamos elhelyezkedésűek, vagy legalábbis (az esetleges bővítés által – például kereskedő és iparos házak) idővel, azzá váltak. Ugyanúgy jellemző rájuk, a máig megmaradt síkban tartott, egységes tetőfelület. Párkánymagasságuk, alig nagyobb. mint a lakóépületeké, megnövekedett gerincmagasságuk is leginkább, a nagyobb épületszélesség hozománya.

Kereskedő és iparosházak

A József nádor utca központi szakaszán találhatóak a kereskedő, iparos házak, melyek az utcával párhuzamos gerincű elhelyezésűek. Az épület tetőfedésénél gyakori a homlokzati felület szélességét növelő füles tetőlezárás. Az épületek könnyen felismerhetőek az eltérő funkcióhoz kapcsolódó sajátos homlokzati nyílásrendről. Jellemző, az épület homlokvonalának a közepén, vagy aszimmetrikus módon oldalt eltolva megjelenő keskeny, de mégis kétszárnyú üzleti bejárati ajtó. A telek oldalhatárán szükségszerűen ott találjuk az udvar megközelítését szolgáló nagy kaput.

A házak, tömegükben, még hordozzák, eredeti jellegüket. Meghatározzák, a főutca egy-egy szakaszának látványát. Az épületek részleges funkcióvesztése, vagy az üzletek megváltozott használati rendje nyomán, elsődlegesen a homlokzati nyílászárók vesztettek eredeti jellegzetességükből, de van olyan épület is köztük, amely ma is boltként működik és nyílászárói is megtartottak. Ezek a házak, valamikor a tulajdonos lakhelyéül is szolgáltak. A házak ilyen részén, a megmaradt ablakok formája, díszítése teljes mértékben megegyezik más korabeli lakóépületek ablak kialakításával.

Védjük, ami megmaradt belőlük, mert nélkülük szegényebbekké válnánk! Elmúlásukkal, településünknek egy mezővárosi ranghoz közelítő időszakának emlékét vesztenénk el.

Lakóházak

Az egységes tömegrend, a nyeregtetős épületek (35 – 45° közötti hajlásszöggel való megtartása) egymást és hagyományt tisztelő épületek sora, szembetűnő és kellemes látványt nyújt. Az ettől való eltérés nem javasolt, hiszen az évnek több mint felében nem takarja őket a fasorok lombja. A hagyományos síkban tartott homlokzatoktól való eltérés csak akkor indokolt, ha azzal a közösséget megszólító magasabb-rendű szándékunk van. Ilyen a református imaház fából készült, míves „harangtornya”.

Lombfakadás után is jóleső otthonos érzést kelt a széles utcák lombos fái közül is ki-ki villanó azonos magasságú tetőgerinc, s az oromfalas homlokzatok csúcsainak látványa.

Ha a járdán megyünk, már a részletek is közel kerülnek. Nem lehet minden kerítés egyforma, de tagadhatatlan, hogy a fa, szebben öregszik, mint más anyagok.

A tető anyagára sem írható elő a bontott cserép, az időt állóbb újabb anyagok használata elfogadható, hiszen ennél fontosabb, hogy a tető héjazata tagolatlan maradjon. Az egységes oromfalas ritmus megbontása, már egyetlen más jellegű épület beékelődése esetén is feltűnő. Törekedjünk az egységes rendbe való illeszkedésre.

Adott esetben javasolt a helyi védelem fenntartása. Bár tudjuk az emberek leginkább önnön magukért, saját elhatározásból, szeretetből őrzik és ápolják lakóhelyüket, otthonukat. Mégis, a védelem kimondása büszkeséggel töltheti el a tulajdonost, a közösség elismerését és a hagyományos értékrend iránti elkötelezettségét egyaránt mutatja.

A míves betoncserép fedésnek legfeljebb csak a megtartása várható el, de a fa alkalmazása a kerítések esetében, a környezethez illeszkedő módon, mindenképp javasolt. A régi deszkaoromzatokra való visszautalásként javasolt, ha több nem is, de legalább a fából készült, egyszerű függőleges deszkázat alkalmazása.

Javasolt a napsugaras deszkaoromzatok általános védelmének fenntartása is.

Figyeljük és kövessük a megújítások jó példáit! A hagyományos tömeg és síkban tartott tetőfelület megőrzése e téren meghatározó. Kedvező a tornác és nyílászárók részben, vagy egészben való megtartása. Fontos az alkalmazott anyagok megválasztása.

A beépült tornác bejáratára való visszautalás jó gondolat. Kellő gondossággal és odafigyeléssel a tető hagyományos anyagának és formaképzésének megtartása mellett is megoldható a megfelelő csapadékvíz-elvezetés.

HAGYOMÁNYOS BEÉPÍTÉSI JELLEGET KÖVETŐ TERÜLET I.

A területen járva, érezzük, hogy már kívül vagyunk a telepített jobbágyfalu határain. Lehet, hogy az épületek szerényebb kialakításúak, de egyszerűségében mégis hihetetlenül sokszínű, ugyanakkor mégis egylelkű ez a világ. Vigyázzunk, nehogy harsány megjelenésükkel az új épületek, épületrészletek, darabokra törjék ezt a harmóniát.

Az utcákban egyaránt találhatók utcára merőleges nyeregtetős, illetve az utcával párhuzamosan befordított, szintén nyeregtetős, (de alapvetően nem zártsorú beépítés. Az egyes utcaszakaszok, hol egységesen oromfalas jelleggel, hol egységesen utcával párhuza-mos épületekkel épültek be, de találunk olyan utcaszakaszokat is, ahol mindkét épülettípus egyaránt megtalálható. Az épületek azonban, minden esetben tömegrendjükben, építészeti kialakításukban, anyaghasználatukban, részletképzésükben egymással összhangban állnak.

A területen mindenképpen javasolt, az oldalhatáron álló, a környezetbe illeszkedő irányultságú nyeregtetős beépítés. A telekre való mély belátás miatt indokolt, a sík tetőfelületek megtartása. A telkek nagysága miatt, kedvezőbb az épületek földszintes bővítése, indokolatlan a tetőtér beépítése. Az utcára merőleges oromfalas beépítés esetén, húzzuk hátrább, és tömegében rendeljük alá a fő tömegnek, az esetleges épületbővítést szolgáló keresztirányú épület-szárnyat.

A telkek szélesek, ezáltal a hagyományos beépítés igen szellős és nyitott utcaképet eredményez. Vigyázzunk, hogy a beépítés során, ne éljünk vissza a széles telek adta lehetőséggel.

A fő épület mellett, sok telken még ma is megtalálhatók a hagyományos „kisházak”, amelyek nemcsak tároló épületként hasznosíthatóak, önálló új élettel is megtöltődhetnek.

Az épületrészletek kialakítása során, a tágabb és szűkebb környezetre egyaránt figyeljünk.

A kerítéseknél, általánosan jellemző, a vaspálcás áttört kialakítás. Ugyanakkor, jó példák találhatók a fából készült léc, vagy deszkakerítésre is.

A területen, még a deszkaoromzatok mérete, homlokzaton belüli hangsúlya sem minden esetben azonos.

A köztéri növényzet, szorosan együtt él az épületekkel, szinte részévé válik a teleknek. Minden háznak megvan, a maga fája, szokták mondani a tanyavilágban.

HAGYOMÁNYOS BEÉPÍTÉSI JELLEGET KÖVETŐ TERÜLET II.

A terület, mindössze két utcából áll és még ma is jellemző az egységesen oromfalas beépítés. A szélesebb házak esetében a korábban létező tornácok (melyekre a tetők kialakításából is következtethetünk), az épületbővítések nyomán már mind beépültek.

A területen mindenképp javasolt, az oldalhatáron álló, utcára merőleges nyeregtetős beépítés megtartása. Az épületek egységes gerinc magasságához való igazodás egyértelműen indokolható. Az épületek utcaszakaszonként egységes épületszélessége által meghatározott utcaképi ritmus, megtartása szükséges.

A nyílászárok jelenlegi formaképzése nyomán, az álló téglány, fából készült ablakok alkalmazására bíztatunk mindenkit. A részletképzés, anyaghasználat során nyugodtan támaszkodjunk a hagyományos módon megőrzött formavilágra. A homlokzatok, tagozatok, egyéb épület részletek, kerítések, színezésénél kerüljük a harsány tarkaságot! Új épület elhelyezése esetén, természetesen törekedjünk arra, hogy az épület, több legyen, mint egyszerű utánzás, hisz a megújított épületek is mind önálló egyéniséget hordoznak. Ugyanakkor, legyünk mértéktartóak!

HAGYOMÁNYOS BEÉPÍTÉSI JELLEGET KÖVETŐ TERÜLET III.

A terület, közvetlenül csatlakozik a telepített jobbágyfaluhoz. Talán, az egyik legrégebbi telekosztású tömb, a jobbágyfalu területi bővítései közül. Kicsit helytakarékosabb utca és telek-rendjével, szigetként őrzi a település múltjának egy sajátos időszakát. Telkei – bár nem kicsik, mert mélyek – keskenyebb homlokvonaluk miatt, zártabb térfalat eredményeznek. Az utcák szinte teljes hosszának látványa, egy tekintettel befogadható.

A terület, még jól tükrözi, az oldalhatáron álló beépítés, utcára merőleges nyeregtetős és orom-falas beépítés valamikor egységes rendjét. Egyben az is érzékelhető, hogy az ettől eltérő beépítési mód, nehezen illeszkedik a kialakult telekrend által meghatározott utcaképbe.

Épületfelújítás, vagy új ház építése során, éppen ezért, mindenképp javasoljuk az azonos telepítés, gerincmagasság és egyszerű tömegalakításhoz illeszkedő utcafronti megjelenés biztosítását.

Az egységesen megmaradt utcaszakaszokon az épületek a telek homlokvonalán állnak. Az utcai ablakok, még sok helyen az eredeti méretben megtartottak, a kerítések áttörtek és függőleges osztásúak. Ezeken keresztül jól láthatóak a megmaradt tornácok, még akkor is, ha azok utcai íve időközben befalazásra került.

Az anyaghasználat és színezés során javasolt, természetes anyagok használata, a vakolt felületek fehér, egyéb anyagok természetszerű színezése.

A fából készült deszkaoromzatok nagyobb része, mára már eltűnt a házakról, egykori meglétük azonban pontosan érzékelhető. Néhány példát azonban, még fellelhetünk belőlük. Figyeljünk rájuk és óvjuk őket!

A HAGYOMÁNYOSTÓL ELTÉRŐ JELLEGŰ, ÚJABB BEÉPÍTÉSŰ TERÜLETEK

A hagyományostól eltérő jellegű újabb beépítésű területek keletkezési módjuk, valamint településszerkezetben elfoglalt helyük szerint, eltérnek egymástól. Általánosságban azonban elmondhatjuk, hogy az így kialakult területeken, az utcák kellőképp szélesek, a közterületek gondozottak, fák, bokrok, virágok szegélyezik az utakat. Az itt élők környezetük iránti szeretetét tükrözik a házak, kertek ápoltsága.

A korábbi hagyományokat követve, néhány többlakásos társasház kivételével, az épületek továbbra is egységesen, a telkek oldalhatárán állnak. A házak építészeti kialakítása azonban, kevésbé egységes képet mutat. Mint mindenütt az országban, itt is megtalálható egy átmeneti korszak építészetének sokfélesége. A közel egyidőben beépült utcaszakaszok, általában mégis kedvezően egységes képet mutatnak.

E területeken való építkezések során, törekedjünk a már kialakult tömegrend, beépítési mód, magasság és az utcaképi ritmus megtartására. Alkossunk mai, korszerű házat, de ne hagyjuk figyelmen kívül, a kialakult környezetet. A túlságosan vegyes beépítésű utcaszakaszokon, kerüljük, az ellentétek fokozását, mozduljunk inkább, a kiegyensúlyozottság és harmónia irányába. A kiugróan eltérő épületeket, inkább hagyjuk figyelmen kívül, az illeszkedés során. A tömegek tagolása, a részletek képzése legyen egyszerű, az épület pedig, a maga teljességében, legyen mégis értékteremtő.

A többlakásos épületek egy-egy lakóegységének megújításánál, különösen figyeljünk az egységes megjelenés fenntartására. Ha változtatni, vagy korszerűsíteni akarjuk lakásunk külső megjelenését, beszéljük meg azt szűkebb közösségünkkel – talán másokban is felmerült már ez a szándék – hangoljuk össze, igényeinket.

Az alkalmazott anyagok, színek megválasztása sokat segíthet, az összehangoltság megteremtésében. Az igényes (s nem mindig a legdrágább) közterületalakítás, a megfelelő növényzet alkalmazása, kertünk, házunk fákkal, virágokkal való díszítése, fontos eszköze környezetünk megújításának.

SZŐLŐHEGY

Ha a szőlőhegy maradék értékeit még meg akarjuk menteni, akkor a legfontosabb, hogy a földet műveljük, ne hagyjuk parlagon heverni. A keskeny parcellák, szorosan hozzátartoztak, az épületek alkotta egykori rendhez. Ma azonban, amikor már a ház sem hordozza eredeti funkcióját, s a szőlő, vagy gyümölcsös is csak ritkán fordul elő a Szőlőhegyen, megfontolandó, hogy az épületek szűkebb környezetének tiszteletben tartásával, a földek összeszánthatóvá váljanak.

Javasolt az épületek arányos tömegének, a sorok sűrű beépítési rendjének, majd azt követően, csupán laza csoportokba rendeződő, a tájat megmutató elhelyezkedésének, vagyis a beépítés jellegének megtartása. Indokolt, a falnyílások arányámak, ajtók ablakok elrendezési módjának, a sima vakolt felületek és egyéb alkalmazott anyagok színvilágának megtartása. A fa részletek (díszes oromzatok, borított ajtószárnyak, ablakok) mindenképp megőrzésre méltóak.

A tető héjazatok terén, az egykori nádfedést már korábban jellemzően felváltó, de értékes részletgazdag betoncserép is csak keresve, akkor is csak részleteiben található meg az épületeken. A házak védelmében, a csapadékvíz elvezetésének megoldása során, még az is, aki a házát őrizve használja, a tető héjazatát újabbra cseréli.

Összességében, a Településképi követelmények megfelelő rögzítésével javasolt, a Szőlőhegy két legrégibb sora hagyományőrző beépítési módjának, utcaképi ritmusának megőrzése.

Emellett indokolt néhány, arra érdemes, értékeit még őrző és karbantartott épületre vonatkozóan a jelenlegi helyi egyedi védelem fenntartása.

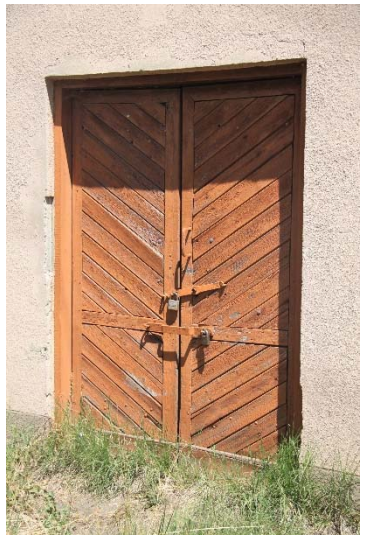
Mindezeken túlmenően, leletmentő jelleggel, meg kell kezdeni a jelenleg is általános helyi védelem alatt álló fentiekben leírt épületrészletek felmérését, legalább fotó dokumentáció formájában való rögzítését.

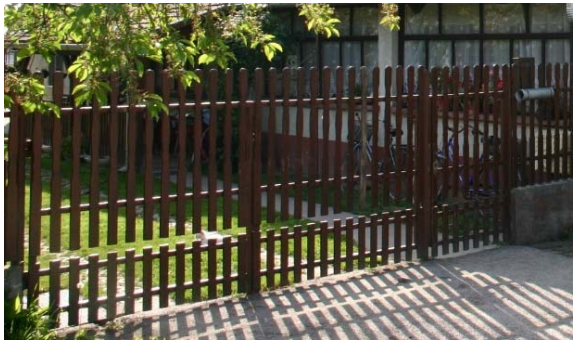

KERÍTÉSEK

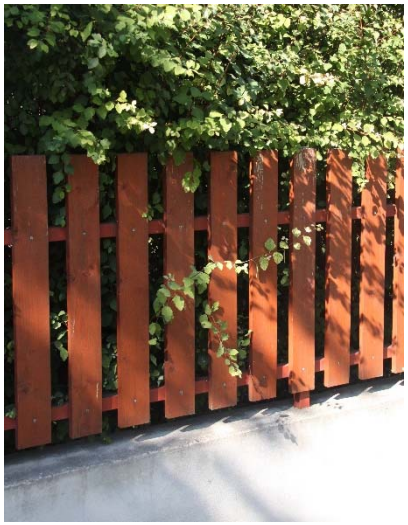
A kerítés elsődlegesen, a magán- és közszféra elválasztására szolgál. Kortól és időtől, a ház lakójának zártság, vagy nyitottság iránti igényétől, a közterület esetlegesen zavaró hatásának nagyságától és jellegétől, az anyaghasználattól függően, nagyon sokféle lehet. Ennek megfelelően, a jó és szép kerítés is sokféle lehet.

Mint környezetünk alakítása során majdnem minden, a kerítés is, akkor jó, ha betölti funkcióját és akkor szép (e kettő, a szépség és jóság természetesen külön-külön nem létező tulajdonság), ha környezetéhez harmonikusan illeszkedik. Harmóniát képez, a telken álló épülettel, tekintettel van a szomszédos kerítések sorának kialakult rendjére, jellegére. A kerítés ne legyen önmagáért való, mindent felülmúló hivalkodó központja sem a teleknek, sem a közterületnek.

A bejárat, a kapu, mindig hangsúlyos eleme a kerítésnek, nyitható, zárható mivoltában is eltér, a többi részektől, de attól való túlzott elválása (kivéve a közintézményeket, ahol ennek külön jelzés értéke lehet) valójában indokolatlan.

A kerítés, az azt körülvevő növényzettől sem függetleníthető. Egyik sem létezhet, a másik ellenére, nem kezdheti ki annak épségét, egészségét.

AJTÓK, ABLAKOK, EGYÉB RÉSZLETEK

E fejezet megelőző részeiben, egy-egy rövid mondat, vagy fénykép erejéig külön-külön, szinte már mindenről szó esett abból, ami most itt következik. Talán mégis érdemes – így témakörönként csoportosítva, kicsit ki is bővítve a felidézett részletek körét – visszatérnünk, az ott említett Mezőfalvára még ma is oly jellemző értékes építészeti elemekre, díszítő motívumokra. Lehet, hogy ezek az elemek, az ország más paraszti - iparos kultúrával rendelkező településeiben hasonlóképp léteznek, léteztek, de biztosan mindenütt megtaláljuk, a „csak akkor és csak ott” jellemző sajátos jelleget, épp úgy, mint itt, e településben is.

Vésett fa ajtók és díszített ablakok (borított ajtószárnyak a Szőlőhegyen, vagy a lakótelkek melléképületein), fatáblás belső árnyékoló szerkezetek, a valamikor jellemző, hagyományos betoncserépfedés és díszes idom elemei, tetőszellőztetők, s nem utolsó sorban, az oromfalas épületek napsugaras deszkaoromzatai. Vagy egy-egy, ha nem is jellemzően előforduló, de értékes és ritka egyéb részlet.

Nézzük és csodáljuk őket, mint egy hajdan volt világ iparos embereinek míves alkotásait. Őrizzük őket, amíg lehet, s alkalmazzunk épületeinken, hasonlóan igényes, mai eszközökkel gyártott részelemeket, hasonlóan nagy tudást igénylő részletképzéseket!

KOVACS GYORGY
KOKUTI ISTVAN
KOKUTI ISTVAN
RAU JOZSEF

KERTEK

Mezőfalva zöldfelületi rendszerében a legnagyobb arányt a magán- és az intézménykertek képviselik. Míg korábban a kertek a családok önfenntartását segítették elő, ma már egyre inkább a pihenést, a játékot szolgálják. A kertek kialakítása előtt érdemes átgondolni, hogy azt mikor és hogyan fogjuk használni, a kert fenntartását, gondozását miként tudjuk biztosítani.

Látvány szempontjából a kertek legmeghatározóbb elemei a növények, melyek oldják az épületek tömegét és a kert épített elemeinek mesterséges kontúrjait. A fák és bokrok alakjukkal, méretükkel, lombszínükkel, virágukkal egyaránt díszíthetnek, egész évben öltöztetik környezetünket és segítik a számunkra optimális mikroklíma elérését. Az évelő és a talajtakaró növényeket elsősorban kiegészítőként alkalmazhatjuk, míg az egynyári virágok igazi ékszerei lehetnek kertünknek: alkalmazásukkal gyorsan nagyon látványos eredmény érhető el, és bár szezonális jellegűek, de épp emiatt minden évben megújulást jelenthetnek.

A burkolatok és az épített elemek esetében a Mezőfalván jellemző építőanyagok és formavilág alkalmazásával is használhatóbbá és szebbé tehetjük kertünket.

6
JÓ PÉLDÁK

JÓ MEGÚJÍTÁSOK, ÉPÜLETBŐVÍTÉSEK

A jó példák sorában, mindenképp ki kell térnünk, a meglévő régi épületek megújítására. A települést járva felfedezhetjük, hogy az építésnek erre a módjára, minden korban meg volt az igény. Mezőfalván, sok jó egyéni és mégis hagyományőrző, épületbővítést és részleges átalakítást találhatunk. Ezek közül, természetesen a legújabb kor példáit érdemes megemlítenünk, s néhányat megmutatnunk.

Az eredeti állapotban való megtartás (folyamatos karbantartás) mellett, sokszor jogos – főleg, a részlegesen megromlott, de szerkezetében még jó állapotú épületek esetében – az időközben esetleg megváltozott igényekhez igazodó, de mégis az értékes hagyományokat őrző épületmegújítás. A legegyszerűbb és leggyakoribb, az épület külső befoglaló méretének (tömegének) megtartásával, a tornácok részleges, vagy teljes mértékű beépítésével történő épületbővítés.

Az ilyen módon történő bővítések is széles körben mutatnak egymástól eltérő és jó példát.

A tömegarányok, az utcaképi ritmus, az anyaghasználat, egyes formai megoldások megtartása mellett is lehet és kell, hogy önmagában is harmonikus, a mai kor követelményeinek megfelelő új értéket teremtsünk, az építés által. A tervezés / építkezés során, határozottan el kell döntenünk, hogy mi az, ami számunkra a legnagyobb érték az épületben. Mi az, amit sajátunknak tudunk elfogadni, s mi az, amiben változtatni akarunk. Ha változtatunk, ne alkalmazzunk fél megoldásokat. Az „olyan, mintha, de mégsem” megoldások, sosem vezetnek jó eredményre.

ÚJ LAKÓÉPÜLETEK

Az új ház is akkor jó, ha illeszkedik, környezetébe. Beleértve a tágabb környezetet, az utcát, utca részletet, a szomszédos házakat, s nem utolsó sorban saját telkünk méretét és formáját, tájolását.

A viszonylag keskenyebb telekhez, nagyon jó választás, a telek irányultságát követő hosszanti épületelrendezés (a hosszú ház hagyományának követése).

Az épületek azonos irányultsága, kedvező utcaképet, épületritmust eredményez.

Abban az esetben, ha telek szélesebb – tájolástól függően, ugyan ilyen elrendezéssel – megtehetjük, hogy a ház, nem közvetlenül a telek oldalhatárán áll, s akkor az oldalkertre is nyithatunk ablakokat. Ebben az esetben is célszerű a fontosabb, a család együttlétét szolgáló belső tereknek a nagyobb kertrész oldalán való elhelyezése, hiszen így kedvezőbb módon oldható meg a közvetlen kertkapcsolat.

Nagyobb épület, összetettebb tömegformálás, nagyobb telket igényel.

Kedvező, a ház külső és belső együttes harmóniájának megmutatkozása, az épület és kerítés, egyéb részletek formavilágának és anyaghasználatának, színvilágának összehangolása. (Adott esetben, ez természetesen nem zárja ki, egy átgondolt, talán nem is mindig indokolt ellenpont alkalmazását. Ezekkel az ellenpontozásokkal azonban, óvatosan bánjunk, mind magunk, mind a tágabb környezet érdekében.)

Jó példák találhatók, a hagyományokat követő hosszanti (álló téglány) nyílászárók, ablakok elhelyezésére. Ez a kialakítás jól segíti a belső terek falfelületeinek használhatóságát.

Gondoljunk időben, a ház szerves részeként megoldott árnyékolástechnikára. Ne kelljen – házunk megjelenését esetleg rontó – utólagosan kitalált szerkezetekkel kínlódnunk.

Aki teheti – telke mérete megengedi és idejéből, kedvéből is futja annak gondozása – gazdagítsa telkét növényzettel. Ha lehet, fát is ültessünk telkünkre. (Szépsége mellett, nagy előnye, annak légkondicionáló hatása.) Legyen bennünk türelem, hisz a fa évről, évre való növekedése maga is örömet szerezhet, s a házat sem egy nemzedéknek építjük.

Gondoljunk, a közterületek gazdagítására is. A növényzet is milyen jól mutatja, hogy már nem jövevények vagyunk, hanem már otthont választottunk, igen, itt akarunk élni.

Általában kellemesebb látvány nyújtanak a házon megjelenő visszafogottabb színek, de ha a tetőfelületek néhányunk megítélése szerint talán egy kicsit harsányabbak is, de az utca egységet, és nem tarkaságot mutat, sokkal kedvezőbb a látvány. Jó, ha fák lombkoronája, oldja, a nagy sima tetőfelületek térbeli geometriáját.

KÖZ- ÉS IPARI ÉPÜLETEK

Új középületek, ipari épületek születése, ezen épületek megújítása, nem mindennapi események egy nagyközség életében. Formaviláguk, nem is igen követhetőek, a lakóépítés során. Mégis, egy település arculatának alakulásában, meghatározó elemként vannak jelen. Formálják a közízlést, s ha az épületek jók, igényességükkel, építészeti kultúrájukkal, észrevétlenül is hatnak ránk, s ebben az értelemben követendő példaként állnak előttünk. Emellett, büszkék is vagyunk rájuk. Ezért gondoljuk úgy, hogy helyük van, e kézikönyvben.

Jó példa!

Miben lehet jó példa, egy templom megújítása a hétköznapi ember számára? A hagyomány tiszteletében, a korhű anyagok használatában, amely egyben öröm és kihívás is az építésben résztvevő szakemberek számára.

Miben lehet jó példa, egy iskola megújítása a hétköznapi ember számára? Az igényességben, egy régi épület korszerű bővítésében, a jó tervezőválasztásban, az ésszerűség követésében, az egyszerű és korszerű technikák alkalmazásában.

Ipari épület? Az egyik legnehezebb feladat, a szigorúan kötött technológia kiszolgálásában, egyszerű és letisztult formák alkalmazásában. Egy telephely régi épületeinek megújításában, és az új épületekkel való összhang megteremtésében. A különböző funkciójú, mégis összetartozó épületcsoport esetében alkalmazott, színek és formák, vagy anyagok összecsengésében.

CÉGÉREK, REKLÁMHORDOZÓK

E témakörben, nemcsak a hagyományos értelemben vett reklámokról kell szólnunk, hanem a közintézmények nevét, funkcióját hordozó feliratokról is.

Mezőfalván, számos jó példát találunk, e tágabb értelemben vett „reklám”-felirat kialakítására. Az intézményi feliratok, szerves részét képezik az épületnek. Különösen a gyerekintézmények esetében azonban az is fontos hogy a felírás módja, színei és formavilága, közel álljon ahhoz, akit megszólítunk. Nem mindegy, hogy milyen érzéssel lépnek be a gyerekek, az óvodába, bölcsödébe. Ahhoz, hogy az intézményről milyen képzetet alkotnak magukban, ez a benyomás is hozzájárul.

Ma már, nemcsak az „óriás” élelmiszer üzletláncok, de még a gyógyszertárak is külön csoportokba tömörülnek, és mind színében, mind grafikájában egységesen kialakított cégérek által hirdetik magukat.

Milyen jó, ha e világban, az egyediség, a helyhez kötöttség, mégiscsak meg tud jelenni. A helyben, vagy térségünkben gyártott termékek, saját nevükkel, önálló megjelenésükkel állnak jót azért, amit nyújtanak.

Az óriásplakáton hirdetőknek, külön szerencséjük, ha igényes, jó hátteret találnak hirdetésüknek, de nem biztos, hogy a sokszor ország, vagy település zászlónyi nagyságú felület, az épületnek is jót tesz, amely előtt az megjelenik.

KERTEK

Napjainkban a magánkertek egyre nagyobb arányban átgondolt koncepció vagy kidolgozott tervek alapján, szakemberek bevonásával épülnek. Az eltérő élethelyzetekből és igényekből, valamint a tulajdonos lehetőségeiből számtalan megoldás kínálkozik. Ma még inkább az a jellemző, hogy a termő gyümölcsfák és zöldségágyások helyét gyepesítik és dísznövényekkel ültetik be. Egyre többen igénylik azonban a saját konyhakertet is, melyhez általában ökotudatos szemlélet társul: betegségeknek ellenálló, mégis ízletes termést adó haszonnövényekkel ültetik be a korszerűen kialakított ágyásokat. Mezőfalva nagyméretű lakótelkei akár mindkét igényt egyszerre szolgálhatják.

Növényalkalmazást tekintve az örökzöldek a leginkább közkedveltek, azonban célszerű az őshonos lombhullató fásszárú növényeket, vagy azok nemesített változatait is ültetni. Kertünket hosszan virágzó futónövényekkel és cserjékkel, évelő és egynyári virágokkal tehetjük igazán látványossá.

A kerti építmények esetében javasolt Mezőfalva építészeti örökségéhez illeszkedő, egyedi alkotásokat előnyben részesíteni.

7

UTCÁK, TEREK

A településkép meghatározó elemei a közterületek és közhasználatú zöldfelületek. Mezőfalva központjában az alapításkor létrehozott rendkívül szélesek utcák tágassá, kényelmessé teszik a települést. A központban kialakított terek, az intézmények előtti széles utcák nemcsak a közlekedési felületek és közművek elhelyezését teszik lehetővé, de valódi közösségi térként is szolgálnak.

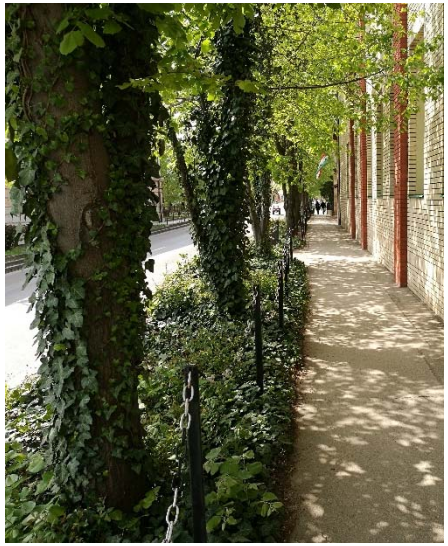

Utcafásítás

A közterületi fák nemcsak az utcakép karakteres elemei, hanem egyes időjárási jelenségek káros hatásait kompenzáló hatással is rendelkeznek. A fasorok vezetik a tekintetet, egyben térfalat is képeznek. Az utcaképben megjelenő egy-egy karakteres fa pedig kiemelheti a közeli épület szépségét, vagy épp megteremtheti két szomszédos, egymástól nagyon eltérő karakterű épület összhangját. Mezőfalva széles utcái nagy lombkoronájú fák ültetlésére is alkalmasak, míg keskenyebb utcákban és a légvezetékek alatt kisebb méretú fák ültetése vagy a lombkorona esztétikus nyírása célszerű.

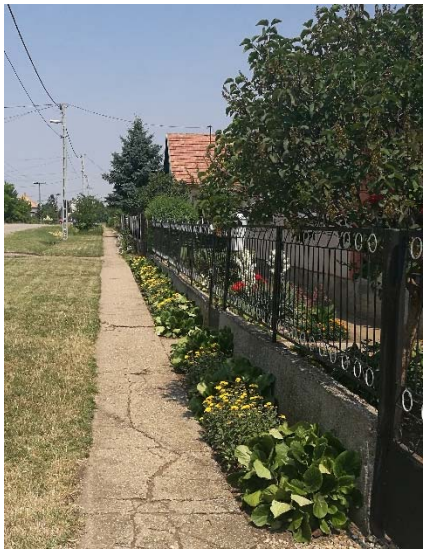

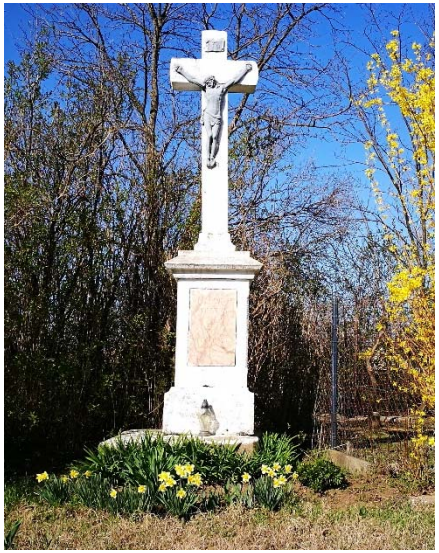
Utcakertek

A közterületek esztétikai értékét jelentősen növelhetjük utcakertek kialakításával. Az utcára ültetett évelő növényekkel, egynyári virágokkal megszépíthetjük az ingatlanunk előtti területet, takarhatjuk a kevésbé esztétikus műszaki megoldásokat, vonzóvá tehetjük környezetünket.

Mezőfalva utcáinak többsége kellően széles nagyobb kiterjedésű, látványos utcakertek kialakítására, de sok esetben a kerítés tövében ültetett szárazságtűrő, a talajfelszínt nagy felületen takaró, esetleg kerítésre vagy egyéb tartószerkezetre futtatott virágzó növényekkel is látványos eredményt érhetünk el.

Településkapuk

A közúton érkezők első benyomása egy településről a lakott területre érkezés pillanata. Az utazókat üdvözlő táblák, szobrok, építmények elhelyezése a világ legnagyobb részén elterjedt szokás. Mezőfalván mind a négy fő útirányt tekintve található olyan tájelem vagy forgalomtechnikai megoldás, amely a megérkezés érzetét erősíti. Ez az élmény a településkapuk tudatos rendezésével, a lakott terület határán az útpálya és a környezet megfelelő és esztétikus kialakításával fokozható. A látványos településkapuk nemcsak kellemes érzést keltenek, de a közlekedés biztonságára is kedvező hatással lehetnek.

IMPRESSZUM

MEZŐFALVA NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
www.mezofalva.hu
hivatal@mezofalva.hu
2422 Mezőfalva, Kinizsi u. 44.
Telefon: 06-25-510-360
Polgármester: Márok Csaba László
Főépítész: Szilberhorn Erzsébet

KÉSZÍTETTE:
Rosivall Ágnes, Rosivall Tervező Iroda Kft. (RTI Kft.)

SZÖVEG:
Márok Csaba László polgármester
Rosivall Ágnes RTI Kft.
Rigó István

FÉNYKÉPEK:
Rosivall Ágnes RTI Kft.
Körmendy János RTI Kft.
Rigó István
Légifotó: Google Earth kivágat

SZERKESZTÉS:
Rosivall Ágnes RTI Kft.
Rigó István

Készült, a Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft szerkesztési sablonjának felhasználásával.

Mezőfalva, 2017.